

ДОКЛАД

ЗА ДЕЙНОСТТА НА

УНИВЕРСИТЕТСКИЯ ОМБУДСМАН

В

**ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
"ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ"**

2021 г.

„Всички хора са свободни и равни по рождение!“

Джон Лок

Въведение

В съвременната конституционна държава, която отговаря на фундаменталната характеристика да е „демократична, правова и социална“, средствата за защита на правата на човека и гражданина са в процес на еволюция и постоянно усъвършенстване. Утвърдило се е разбирането, че нито едно човешко право не е предварително защитено, доколкото нито една публична власт не е застрахована от социална нечувствителност и капсулиране. Именно затова се развиват и обогатяват от към форма и съдържание институциите за защита на конституционните права и свободи на гражданите.

Институцията „омбудсман“ в своя съвременен вид се появява именно в контекста на търсенето на специализирани и достатъчно ефективни средства за защита на конституционните права и свободи на гражданите. Омбудсманът възниква първоначално в Швеция и скандинавските държави – от шведски език думата се превежда като пратеник, посредник, лице, към което се отправят оплаквания. Съвременното наименование навлиза от английския език в мъжки род – ombudsman. В случаите когато не се заимства непосредствено чуждицата, преводът насочва към основата на компетентността на институцията: защитник на правата, обществен, граждански или народен защитник, народен адвокат, обществен посредник и др.

В редица случаи определени обществени групи се нуждаят от допълнителна или специализирана защита поради спецификата на тяхното положение в обществото или значимостта на обществените отношения, в които участват. По тази причина в редица страни на ред с националните и местните омбудсмани действат и различни специализирани омбудсмани. Ето някои примери: омбудсман за равните възможности, омбудсман срещу етническата дискриминация, омбудсман за хората с увреждания, омбудсман за въоръжените сили, омбудсман по въпросите на отбраната, омбудсман за защита правата на потребителя, университетски омбудсман, омбудсман за защита на личните данни, омбудсман за децата, здравен омбудсман и др.

Университетският омбудсман е един от видовете специализирани омбудсмани. Институцията възниква по различно време в отделните държави предвид техните национални, социални, икономически, културни, етнически, религиозни и други специфики и в зависимост от степента на развитие на университетското образование в тях.

Длъжностната характеристика на университетския омбудсман, изготвена от Международната асоциация на омбудсманите (IOA), гласи че тази институция представлява избран неутрален и безпристрастен арбитър, който има за цел да разрешава конфликти и да осигурява подкрепа на членовете на академичната общност (студенти, преподаватели, служители и работници в университета). Институционализирането на университетския омбудсман показва осъзнатата необходимост за допълнителни действия за повишаване качеството на образованието и за загрижеността, мотивацията и амбицията на университетското ръководство за по-добра работа на академичната институция.

Университетският омбудсман в ПУ „Паусий Хилендарски“

Университетският омбудсман, като институция в Пловдивския университет, е въведен с новия Правилник за устройството и дейността на ПУ „Паусий Хилендарски“, приет на 16.04.2018 г. от Общото събрание на университета. Уредбата е в чл. 135, чл. 136 и чл. 137 на Правилника.

Университетският омбудсман в Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“ подкрепя, подпомага и се застъпва за правата на членовете на академичната общност, включително като съдейства за благоприятно уреждане на възникнали вътрешно университетски спорове, както и с трети, външни за Университета лица и организации. Той осъществява своята дейност въз основа на законите, Правилника за устройството и дейността на ПУ и правила за неговата дейност, приети от Академичния съвет.

На свое заседание (Решение 16, Взето с Протокол № 11/28.09.2021 г.), Академичният съвет на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“, на основание чл. 136, ал. 1 от Правилника за устройството и дейността на ПУ, избра Университетски омбудсман.

Академичният съвет на ПУ „Паусий Хилендарски“, на свое заседание (Решение 11, Взето с протокол № 12/26.10.2020 г.) утвърди комисия за изготвяне на Правила за дейността на университетския омбудсман на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“ в следния състав: председател: проф. д-р Асен Рахнев – председател на Общото събрание на ПУ; членове: доц. д-р Константин Пехливанов – зам.-председател на КС на ПУ, Елена Златева – адвокат, доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на ПУ (със съвещателен глас).

На основание чл. 137 от Правилника за устройството и дейността на ПУ „Паусий Хилендарски“, Академичният съвет утвърди Правила за дейността на университетския омбудсман на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“ (Решение 6, Взето с Протокол № 13/23.11.2020 г.).

Ректорското ръководство определи кабинет 122 в Ректората за офис на университетския омбудсман, като кабинетът се споделя със заместник-председателя на Общото събрание на ПУ.

От момента на своето конституиране до сега Университетският омбудсман все още не разполага с технически средства, които са предназначени за работа на институцията. Използва се компютърна конфигурация, която е временно предоставена от Катедра „Публичноправни науки“ на Юридическия факултет и мултифункционално устройство, което е временно предоставено от Катедра „Гражданскоправни науки“ на ЮФ. През м. ноември 2020 г. е подадена е заявка до отдел „Обществени поръчки“, но все още се очаква доставка на съответната техника.

С професионалното съдействие и бързата реакция на Университетския информационен център, в края на 2020 г. беше направена специализирана интернет страница на омбудсмана, която е достъпна на адрес: <https://ombudsman.uni-plovdiv.bg>. Създадена е и специална електронна поща: ombudsman@uni-plovdiv.bg, което позволява достъп до всички функционалности на електронния портал на ПУ. Създадена е също така страница на Университетския омбудсман в социалната мрежа Фейсбук.

Академичният съвет на ПУ „Паусий Хилендарски“ със свое Решение 8, Взето с протокол № 15/25.01.2021 г., утвърди и бюджет на омбудсмана на ПУ „Паусий Хилендарски“ за 2021 година.

Основни принципи в работата на омбудсмана:

- **Поверителност.** Омбудсманът не разгласява информация за подадена жалба или сигнал, както и за лицето, което е подало жалбата или сигнала, без неговото изрично одобрение.

- **Независимост.** Омбудсманът е независим в структурата на Пловдивския университет и отчита своята дейност пред органа, който го е избрал - Академичния съвет.

- **Безпристрастност.** Този принцип се изразява в това, че омбудсманът не заема страна, когато прави проверка във връзка с подадени жалби и сигнали до него. Неговият стремеж е единствено да подпомага разрешаването на конфликтите.

- **Законност.** Университетският омбудсман осъществява своята дейност в съответствие със законодателството на Република България, Правилника за организацията и дейността на ПУ „Паусий Хилендарски“ и Правилата за неговата дейност, които са утвърдени от АС. Той спазва правилата за защита на личните данни и конфиденциалността на информацията, представляваща служебна тайна, която му е станала известна при осъществяване на дейността му.

- **Публичност.** Всички преподаватели, служители, студенти, докторанти и специализанти в ПУ да имат достъп до информация за дейностите и инициативите на омбудсмана. Пример в това отношение е наличието на специализирана интернет страница на омбудсмана, присъствието му в социалните мрежи, както и прилагането на информационните и комуникационните технологии в работата му.

Дейност на Университетския омбудсман

Университетският омбудсман подкрепя и подпомага членовете на академичната общност на Университета, като при необходимост съдейства за благоприятно уреждане на възникнали вътрешно университетски спорове, както и спорове с трети, външни за Университета, лица и организации. Той представя предложения за промяна и подобряване на съществуващата практика на административно обслужване в Университета.

Университетският омбудсман е институция, която безпристрастно разрешава конфликти и осигурява поверителна и неформална подкрепа на студентите, докторантите, специализантите, преподавателите, работниците и служителите на Университета, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават техни права и свободи.

В края на 2020 г. омбудсманът организира онлайн информационна среща с ръководствата на университета, факултетите и филиалите като целта на събитието бе те да бъдат запознати с основните функции, дейности и правомощия на институцията "университетски омбудсман", както и да се очертаят сферите на взаимодействие на омбудсмана и деканските (филиалните) ръководства. Беше изготвена специална мултимедийна презентация, която е предоставена на горепосочените лица. Инициативата е част от поредицата информационни срещи, които университетският омбудсман планира с цел информиране на университетската общност относно функционирането на омбудсманската институция в ПУ "Паусий Хилендарски".

Съгласно Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор през 2020 година бяха приети нови Методически насоки по елементите на финансово управление на Министерство на финансите (утвърдени със Заповед № ЗМФ 184/06.03.2020 г. на Министъра на финансите). Университетският омбудсман председателства комисия, която изработи проект на актуализация на Етичния кодекс на Университета във връзка с новите нормативни изисквания, които впоследствие беше приет от Академичния съвет на Университета.

Омбудсманът е член на контактната работна група за съдействие при изготвяне на нов Правилник за устройството и дейността на Студентския съвет, която е създадена с решение на Академичния съвет на Университета.

Съвместно със Студентския съвет на ПУ „Паусий Хилендарски“ университетският омбудсман е в процес на разработване на концепция за т.нар. Академия за кариерно развитие, а също така и за благотворителната инициатива „Добрият дарява надежда“.

В сътрудничество с редакционния екип на Вестник „Пловдивски университет“ е създадена рубриката „Гражданско образование“, която се списва от университетският омбудсман - досега са направени общо 4 броя публикации в различните броеве на изданието.

Като част от реализиране на информационно-образователната си функция, университетският омбудсман може да организира и провежда образователни модули, в които се разглеждат общозначими въпроси и се предоставя коректна и правилна информация във връзка с проблеми, които засягат университетската общност. Към настоящия момент се предлагат следните обучителни модули:

- Практическо нормотворчество;
- Избори и избирателни процедури;
- Лидерски умения и екипна работа;
- Промоция на хуманитарните ценности;
- Основни права и свободи;
- Управление при кризи;
- Комуникация и групова динамика;

Равнопоставеността между жените и мъжете е една от целите на Европейския съюз, интегрирана във всички политики и програми, финансирани от ЕС и насърчавана в държавите-членки и по света. Поради това един съвременен университет, какъвто е Пловдивският университет не трябва да изоставя в политиката за равнопоставеност между жените и мъжете. Предлаганите възможности за равнопоставеност между жените и мъжете са ключови фактори за подобряване на имиджа на ПУ, които могат да го направят предпочитан университет за бъдещи студенти, преподаватели и административен персонал. В тази връзка университетският омбудсман подкрепи мотивационната кампания за разработване на План за равнопоставеност между жените и мъжете, който Академичният съвет на Пловдивския университет прие със свое решение (Протокол №19/7.06.2021).

Университетският омбудсман беше гост-лектор на Кръжока по Публичноправни науки към Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, който проведе онлайн събитие на тема „2021 – година на избори. Правата на студентите в изборния процес“. Бяха очертани общата рамка, принципи и философия на изборите в Република България, както и някои аспекти на възможностите за участие на студенти в изборния процес.

Студентите бяха запознати и с правата им във връзка с упражняване на изборителното право, както и със специфичните особености и изисквания, които въвежда Изборният кодекс.

„Изборният процес и актуалните въпроси във връзка с предстоящите избори“ бе темата на дискуссионен форум, организиран от Европейската асоциация на студентите по право – ELSA, в който участва университетският омбудсман с презентация за същността на изборите и изборителното право. Събитието се проведе непосредствено преди последните парламентарни избори в Република България.

В началото на м. септември доц. Христо Паунов взе участие в Студентската юридическа научна академия - научно-практически форум, насочен към студентите от Юридическия факултет на ПУ „Паусий Хилендарски“, който допълнително стимулира студентското научно творчество. По време на събитието беше представено дейността на институцията „омбудсман“ в Пловдивския университет. Веднага след това събитие, омбудсманът се включи и в провеждането на 32-та Научна школа „Модерното общество“ на ЮФ на Софийския университет.

Доц. д-р Христо Паунов участва в първата от поредица онлайн срещи на Лекториума по академично писане. Той представи минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор по право“ съгласно ЗРАСРБ и правилника за приложението му. Заедно с представянето, омбудсманът даде множество съвети за спазването на тези изисквания. Доц. Паунов разясни на аудиторията понятията за статия и цитат, обърна внимание на установените стандарти за библиографско цитиране. С нагледни примери беше показано как се цитират различни произведения, български и чуждоезични – статии, книги, сборници.

Омбудсманът на ПУ "Паусий Хилендарски" направи специално издание на Конституцията на Република България". То е посветено на 30-годишнината от приемането на основния закон на страната, като на предната корица е изобразен гербът на Република България, а на задната корица се съдържа информация за два от държавните символи - националното знаме и химна.

Университетският омбудсман участва в среща на Президента на Република България г-н Румен Радев с млади учени и преподаватели в Центъра за технологии на ПУ "Паусий Хилендарски". Той се включи и в кампанията по зеленење на свободни площи и създаване на споделени пространства на открито на територията около всички сгради на университета и неговите филиали. Кампанията е част от плана за отбелязване на 60-годишнината на пловдивската Алма матер и ще продължи с привличане на партньорски институции, които да се включат в каузата за опазване и облагородяване на природната среда.

Деятелността и функциите на омбудсмана бяха представени и чрез няколко медийни изяви на доц. Христо Паунов, а именно:

1. Статии в образователния портал „Уча в Пловдив“ и сайта „Green News“;
2. Материал в националния седмичник за образование и наука – вестник „Аз-буки“;
3. Брой 5 на вестник „Пловдивски университет“;
4. Участие в подкаст и онлайн дискусия дискусия във Фейсбук, организирани от ELSA – Пловдив;
5. Участие в предаването „Точно днес“ на Радио Пловдив;
6. Участие в предаването „Първа смяна“ на Радио КАТРА FM;
7. Участие в телевизионното предаване „Знание.БГ“ на Телевизионен център – Пловдив;
8. Участие в телевизионното предаване „Крум Савао Live“ на 7/8 ТВ.

С Решение № 5 на Академичния съвет на Пловдивския университет "Паусий Хилендарски", взето с Протокол № 21 от 19.07.2021 г., бе избрана нова Комисия по етика и академично единство към ПУ "Паусий Хилендарски". Ректорът свика комисията на извънредно заседание и със своя заповед № P33-5555/08.11.2021 г. възложи на университетския омбудсман организирането на това заседание. То се проведе като в резултат от него новата Комисия по етика и академично единство към ПУ "Паусий Хилендарски" се конституира. Бяха избрани председател, заместник-председател и секретар на Комисията.

По разпореждане на ректорското ръководство, доц. д-р Христо Паунов участва като представител на Пловдивския университет в заседание на преходния състав на Съвета за координация на участието на Република България в инициативата „Партньорство за открито управление“. Основна задача на Съвета е успешно да финализира предложенията за Четвъртия национален план на Република България в рамките на инициативата „Партньорство за открито управление“. Основната дейност по финализиране на предложенията за мерки за се извърши в работни групи, съответстващи на тематичните области на плана – гражданско участие, отворени данни, прозрачност и достъп до информация и почтено управление и борба с корупцията. Университетския омбудсман участва в работната група „Гражданско участие“, която проведе две заседания, като се обсъждаха предложения за 12 на брой мерки, които да се включат в плана. Евентуален ангажимент от страна на Пловдивския университет е включването му в изпълнението на една от мерките, а именно „Форуми за публично обсъждане на Рамка за инспектиране на качеството в образованието със заинтересованите страни: представители на професионалната общност, научните среди, национално представените родителски и неправителствени организации“.

Университетския омбудсман съдейства на ректорското ръководство на ПУ „Паисий Хилендарски“ при изготвяне на становища във връзка с искана информация от страна на различни национални институции (омбудсман на Република България, Министерство на образованието и науката и др.).

През цялата 2021 г., като част от основните му дейности, университетският омбудсман е:

- приемал и разглеждал жалби;
- правил проверки по постъпилите жалби;
- давал препоръки;
- отправял предложения за посредничество между университетската администрация и засегнатите лица за преодоляване на допуснати нарушения и примирява позициите им;

Жалбите до омбудсмана са подавани по три начина:

- посредством електронната поща;
- посредством електронния формуляр за подаване на жалби онлайн през интернет страницата на омбудсмана;

- чрез използване на бланка на жалба, публикувана в интернет страницата на омбудсмана.

Жалбите могат да бъдат категоризирани в няколко направления:

- решения на Факултетни съвети;
- формите и начините на провеждането на електронното обучение;
- формите и начините на провеждане на семестриалните изпити;
- начините и критериите за оценяване на студентите;
- организацията на учебния процес в някои факултети;
- дейност на служители от администрацията на университета;

Паралелно с приемането и разглеждането на жалби, към университетския омбудсман се отправят по ел. поща питання от различно естество, като се иска конкретна информация по определени въпроси. На част от въпросите омбудсманът е отговарял директно (когато е разполагал с необходимата информация), а в останалите случаи е насочвал подателят на конкретното питане към съответния компетентен служител от администрацията на университета.

Заслужава да се отбележи и фактът, че доста на брой са случаите, когато представители на университетската общност търсят съдействие от страна на омбудсмана, като посещават на място неговата приемна и излагат в устна форма своите проблеми, но не желаят писмено да подават жалба или сигнал, нито пък желаят да се съставя протокол за това. Това показва тенденцията към търсене на неформално съдействие от страна на институцията на омбудсмана във връзка с редица въпроси, свързани с живота и работата в университета.

Във връзка с продължаващата в Република България извънредна епидемична обстановка, университетският омбудсман организира и своя онлайн приемна. Тя се реализира посредством Google Classroom и Google Meet. За целта е създадена специална класна стая с код за присъединяване: zvh5c5h. Всеки член на университетската общност на ПУ може да се включи в класната стая и да използва функционалностите на платформата, за да осъществи контакт с омбудсмана. В Google Meet е създаден и постоянно активен линк за видеоконферентна връзка: <https://meet.google.com/ete-dqnw-jnf>.

При предварително заявено желание (изпратено по ел. поща) в рамките на приемното време, всеки член на университетската общност на ПУ може да комуникира на живо и от разстояние с университетския омбудсман.

Съгласно чл. 33 от Правилата за дейността на университетския омбудсман в ПУ „Паусий Хилендарски“, омбудсманът може изразява становища и да прави препоръки и предложения до съответните органи на Университета. В тази връзка и в следствие на анализ на получените писмени и устни жалби и предложения от страна на представители на университетската общност, омбудсманът изразява следните позиции:

- Необходимо е да се ревизира решение № 40 на Академичния съвет на Пловдивския университет, взето с Протокол № 10 от 20.07.2020 г., като се въведе **задължението** за всички лица, работещи в университета, да имат и използват университетска електронна поща (@uni-plovdiv.bg) при служебна комуникация както помежду си, така и с външни физически и юридически лица. Подобно задължение е въведено, но само за студентите в университета (Решение № 39 на АС, Протокол № 10 от 20.07.2020 г.). По този начин ще се подобри значително възможността за комуникация и то без да се ползват хартиени документи, които в редица случаи не е необходимо да са непременно подпечатани и подписани. Също така, ще се улесни двустранната връзка между студентите и преподавателите в университета, както и възможността за съдействие от страна на УИЦ при възникнали евентуални комуникационни проблеми.
- Да се създадат условия за оптимизиране на пропускателния режим на паркингите на Ректората. Все по често се забелязва тенденцията лица, чиито връзки с университета са приключили (бивши преподаватели, служители, докторанти, студенти) или които имат делови и бизнес отношения с университета, да използват паркингите на Ректората и по този начин да затрудняват възможността на редовите служители и преподаватели, които извършват всекидневни и текущи дейности в ПУ да паркират личните си автомобили.

Като добра практика може да се посочи прилагането на новата система на паркинзите на Нова сграда на университета – въвеждане на един номер на автомобил в Е-портала на ПУ, видео заснемане и използване на камерите за допускане на паркинга, сегментиране на паркинговите пространства. При невъзможност да се въведе подобна система за паркинзите в Ректората, би могло да се направи ревизиране на списъка с въведените телефонни номера в SIM картите на бариерите, както и с официална заповед да се определи кои лица могат да паркират на северния, (съответно на южния) паркинг на Ректората. За решаването на този проблем би могло да се създаде и малка работна група, която в кратки срокове да предложи и други решения.

- Във връзка с начините, по които се съхраняват оригиналите на различни видове вътрешни документи на университета, може да се въведат следните добри практики:
  - текстът на съответния вътрешно университетски документ, както и приемането му по надлежния ред да се удостоверява от органа, който го е издал или приел, а когато той е колективен - от неговия председател. Удостоверяването се извършва върху документа, който съдържа текста на документа, непосредствено след текста. Удостовереният текст на документа да се счита за оригинален. Всички други текстове да се считат за преписи. Удостовереният документ да се съхранява от органа, който го е издал.
  - Вътрешно университетските документи в актуален вид, които засягат всички членове на академичната общност на ПУ, да се публикуват на специално обособената страница в сайта на университета, а вътрешните документи на отделните факултети, филиали и департаменти – на техните интернет страници.

- органът, който е издал или приел съответния документ, да отговаря и за актуализирането на документа в съответната интернет страница.
- публикуването в съответните интернет страници трябва да възпроизвежда буквално текста на заверения препис от документа.
- при направени актуализации на съответния документ (или приемането на нов), органът, който го е издал или приел, а когато той е колективен - неговия председател, в едноседмичен срок публикува актуализираната/новата версия в съответната интернет страница.

Заклучение

В гореизложеното бяха представени основните аспекти на дейността на университетския омбудсман в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 2021 г. Би могло да се добави, че в контекста на контрола на качеството на образованието, университетският омбудсман представлява един от механизмите, които допринасят за подобряването на качеството на висшата професионална подготовка на младите хора. Въвеждането на институцията в ПУ „Паисий Хилендарски“ би следвало да се приема като индикатор за развитие на демократичните процеси в образователната и научната сфери в университета.

Създаването на институцията „университетски омбудсман“ във висшето училище цели да се изгради работещ модел на допълнителна защита на правата на всички членове на университетската общност. Омбудсманът не може да замести официалните съществуващи механизми за вътрешен контрол в университета, а предлага алтернативна възможност за неформално решаване на спорове. Важно е обаче да се знае какво влиза в неговите компетенции. Лицата, които се обръщат към него трябва да са наясно с възможностите на институцията и да не очакват, че омбудсманът задължително ще разреши техните проблеми.

Той не може нито да наказва, нито да нарежда, а действа като арбитър, който без да заема страна се стреми с активното участие и на двете страни да разреши даден спор. Ето защо е важно университетските власти и омбудсманът да си съдействат при разгласяването на дейностите и параметрите на работа на тази институция.

Университетският омбудсман споделя разбирането, че съществуването на институцията е тази необходима стъпка, която трябва да направят българските университети, за да последват духа на хармонизация на висшето ни образование с европейските и световните стандарти.

Настоящият доклад е изготвен на основание чл. 21 от Правилата за дейността на университетския омбудсман в Пловдивския университет "Паисий Хилендарски".

**доц. д-р Христо Паунов –
омбудсман на ПУ „Паисий Хилендарски“**